

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

eiusq[ue]; miraculis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

illum resuscitauit ad baptismum, hanc prædestinavit ad regnum? & quòd in illo adhuc spes peccandi restabat, hæc immaculata finiërat: Quod cum vidisset mater beatæ Abre, à pontifice postulat, vt & ipsa, si mereretur, erepta de mundi crimine, cum filia præsentaretur ad regnum. Cuius vota considerans, assidua oratione & ipsam ante se transmisit ad gloriam. Quis æstimaturus est, talem virum ita dilexisse Dominum, coniugis & filia affectu contempto? Tamen in hoc magis illas amasse cognoscitur, cum per ipsum lumen perpetuo transferuntur.

Quis verò abundantiam rigantis ingenij contendat euoluere, aut eius verba verbis valeat exaquare? Qualiter ille indiuisæ Trinitatis libros stylo tumente contexit, aut scripta Dauidici carminis sermone cothurnato per singula reserauit? Quàm fuit in dictione prouidus, in tractatu profundus, per literaturam eloquens, per virtutem mirabilis, in complexionibus multiplex, in resolutione subtilis, astutus, iuxta prophetam, immò prudens, iuxta Domini vocem, vt serpens, columbæ simplicis gratiam non amittens. Ipse conditi sal ingenij, fons loquendi, thesaurus scientiæ, lux doctrinæ, defensor Ecclesiæ, hostium oppugnator. Cuius dicta qui legit, non credit dicere, sed tonare. Hoc fuit ultra homines sapere, tam cautè de religione censere: Sed qui vult ipsum agnoscere, eius exilia memoret, merita respiciat, volumina relegat, dicta perpendat, signa quotidiana percenseat. Qui dum superstes fuit in hoc seculo, aut scripsit Ecclesiasticæ fidei documenta, aut pugnando calcavit hæretica crimina, aut petenti tribuit miraculorum suffragia, quæ, volente Domino, vsque in hodiernum diem eius orationibus perseverant. Sed mea lingua non sufficit singula de spiritu sancto, qui per eum operatus & locutus est, sicut illi dignum est, proferre. De tibi mihi pius veniam, quia multa præteritui, qui vix pauca conscripsi. Ità beatissimi Hilarij de præsentis seculo vita, Valente & Valentiniano regnantibus, cum gloria migravit ad Christum, terra plorante, cælo gaudente, Amen.

Itidem coniugis quondam suæ.

Matth. 10.

Abit è vita.

PRAEFATIO FORTVNATI IN LIBRVM SECVNDVM DE MIRACVLIS S. HILARII.

Domino sancto, & meritis beatissimo patri, Pascenio Papæ, & in Christo florigera perenniter charitate vernantibus Ecclesiæ Pictauen-
sis habitatoribus, Fortunatus. Cum veteres & infidelium conditores voluminum, eloquentiæ suæ pompam cunctis ostendere, causa pro-
uocauerit opinionis inflata: dum inter regum vota seu funera, id est, prospera vel aduersa confuso vocis ordine, quodammodò nisi sunt cantare pariter & plorare: vt hi qui dixerunt, vel de quibus locuti sunt, saltem in libris viuerent, & si vacuis actibus inaniter defecissent: cur ego melioris spei sollicitatus instinctu, patiar reticere summi confessoris viuentia merita & victorias, non sine, quod absit, vindiæ cælestis incurfu? cum vix debita soluerem, si de beati Hilarij indeficientis lampadis splendore, infatigabili voce, die continuata cum nocte pariter decantarem? Qua verò vel irretitus inscitia, vel impulsus offensa, in ea voluntate sub graui torpore persisterem, vt cum illi plurimo decepti tractatu, de resoluta vmbra-
brarum imagine nonnulla conficerent, & in puluerem redacta cadauera, falsis quasi laudibus animarent: ego de sanctis permanentibus, & quod est felicius, in regno Christi quotidie florentibus, nihil referrem: præsertim vbi diuersa diuersarum partium videtur esse causa mercedum: quòd gentiles fructum laboris sui, inani tantum fauore voluerunt consistere: nos autem oporteat in beatorum virorum intercessione plantare? Quibus hæc si verba soluimus, illic gaudia comparamus. Idcirco reddat illi mobilis lingua præconiū, à quo prius pectora hunc conceperunt affectum. Nam bonis eius aperte creditur inuideri, si quæ de illo cognouimus, silentio videantur abscondi.

Merito itaque cum cæteris & me de se loqui compellit, qui etiam mutos, vt loquantur, absoluit. Sed quàm plura superstes in corpore fecerit, vel quanta operatus sit, postquam æterna in requie, plaudentibus angelis, ad Christum victor de mundi certamine transmigravit, & si non potui, annorum vetustate subripiente, contingere: attamen vel quæ præsentis tempore miracula misericors præbuit, cupio indigentem memoria non fraudare: vt quisquis hæc fideli, sicut condecet, auditu perceperit, & præteri-

Beatorum intercessio ambienda.

præterita se cognoscere gaudeat, & similia fieri virtute confessoris in futuro confidat.

LIBER SECVNDVS, QVI EST DE MI- RACVLIS S. HILARII.

S. Hilarius
sanat puerū
moribun-
dum.

Probianus
Episcopus.

Leprosi duo
curantur
pulvere se-
pulcri S.
Hilarij.

Aliud mira-
calum.

Cæco red-
ditur oculo-
rum lumen.

IGITVR Probianus cū dubio iam vitæ pendēret in fi-
ne, & spem conualescendæ infantia mors inuida parenti-
bus subripere festinaret, nec paruuli funus acerbum con-
siderans, nec desideria ingemiscētis senectutis spectans,
auida quicquid inuenit extra fortem cuncta concludens,
sola tamen intercessione beati Hilarij restiterat moribun-
do salutis occasio. Quem Franco suus genitor, & Pericu-
losa mater, quæ magis conuerso nomine, filij periclitaba-
tur in nece, iam quasi defuncti præmeditantes exequias,
cum ingenti fletu in confessoris tabernaculum detulerūt.
Tunc sanctus Hilarius ab authore suo secretæ artis exhi-
bens medicinam, consuetus de dispendio funeris reddere compendia sanitatis, subito
membrorum fluentem fabricam, verbo operante erexit, & in statum pristinū, tanquā
si nihil in ea fuisset solum, reformauit. Moxque parentum lachrymas, lætitiæ mole su-
perueniente, siccauit, gemitus voto succedente præcludit, ubi iam per dolorem non
erat, sed per gaudia, quod plorarent. Quas pœnas, quæ tormenta mors ipsa tunc per-
tulit, quando illud, quod credebatur inuadere, sic amisit? Profecto quando alterum vidēre
ferire non potuit, se ipsam victa percussit. Qui tamen Probianus postea apicem pro-
meruit obtinere pontificis, & vsque in hodiernum diem ad luminaria sui medicis, singu-
lis annis vitæ debitor tributa persoluit.

Illud quoque nobis est tam singulare miraculum, pro gloria collatoris, ad memori-
am populi reuocandum. Nam cū à Cadurcis venissent duo homines, lepræ maculis
immutati, spem suæ salutis in sancti intercessione fundantes, de puluere, qui ab eius se-
pulcro abstergebatur, sua lauantes capita, & membra reliqua perungētes, tam diū sibi
talem curam fideliter impederunt, donè infirmitatis ipsius vlcerosæ varietas de corpo-
re, quod captiuauerat, captiua migraret, vt decepta suis solatijs, colorem, quem inua-
ferat, iniolatum relinqueret, & quam secum attulerat, turpitudinis speciem non te-
neret. Post innumerabilia itaque vulnera, membris omnibus instaurata est cutis vna.
Vultus ille diuturna deletus sorde, sua cœpit in ambobus repingi imaginē, nec agnosci
potuit, qualis fuerat per infirmitatem. Per fidelissimum nanque pulueris lauacrum,
Pictanis illis purificus Iordanis inuentus est, & non ipsi ad fluium, sed ipsi fluius hic
occurrit, ex quo tam prædicabilis patuit miseratio confessoris, quod & laborem eis
longinqui itineris abstulit, & salutis vota porrexit. O quàm inestimabilem claruerunt
documenta virtutum, ubi sepulcri immunditiæ, mundauerunt maculas lepræ. Cuius
hoc facere cura potuisset artificis, qui de tali puluere, ferret beneficia medicinæ? Ex
quibus Castorius, diaconus, & Crispus, subdiaconus institutus, ad eius obsequium vsque
in finē suum, per quem sanati sunt, adhæserunt. Et meritò illius elegerunt sustinere iu-
ga Domini, à quo à pœna liberi sunt effecti.

Quædam puella in hanc vitam veniens, dextram mortuam traxerat, natura forman-
te, & debilem manum in speciem globi collegerant neruorum fila contracta, fluxa suo
stamine digitorum tela marcebant. Tunc occurrens ad beatissimi sepulturam, inter-
cessione eius viuacibus est officijs ordinata. Paulatim mobilis vigor articulos stupen-
tes & vngues irrepsit. Post longa tempora manus illi tunc nata est, cū sensit munera
confessoris, extincta manus venit ab vtero, viua redijt de sepulcro. Ecce quàm larga
remuneratoris est pietas, vt quæ natura non genuit, hic membra suppleret.

Nec illud quidem præterire conuenit, quod cæco post vota felici successit. Nam
cū ad beati Martini limina pro recipiendo lumine intentus properaret, in sancti Hila-
rij præteriens templum ingressus est. Quo dum vigilijs officio solito Cleri celebrarent,
manè factò, apertis oculis, ipse diem cœpit alijs nunciare, qui semper egebat audire.
Apud quem vna semper nox erat, tenebras illa nocte purgavit. Qui nunquam viderat
orna-

ornamenta dici; coepit illi nouus sol nasci. Tunc illi fabricata sunt omnia, quando eorum meruit videre facturam; & vt ita dicam, quodammodo illi post se mundus est natus; cum factus est agnitus. Cæcus ad beati Martini Ecclesiam festinabat accedere: iste hunc in suo templo dignatus est illuminare. Quanta micat gratia donatoris; qui præuenit desideria supplicantis?

Quid dignum etiam referam de tam regali mysterio; quod ab ipso est in regem colatum? Denique Clodoueus rex dum contra hereticam gentem pugnaturus, armatas haberet acies, media nocte meruit de basilica beati viri lumen super se veniens adspicere; admonitus vt festinanter, sed non sine venerabilis loci oratione, aduersus hostes conflictaturus descenderet. Quod ille diligenter obseruans, & orationi occurrens, tanta prosperitate, altero pro se pugnaturus, processit ad bellum, vt intra horam diei tertiam, ultra humana vota fortiretur à Domino victoriam. Vbi multitudo occisorum cadauerum tanta iacuit in loco, vt collis ipse ob hoc visus sit se erexisse in altum. Ecce terribiliter formidanda prodigia; & delectabiliter amplectenda miracula. Parùm illi fuit pro solatio regis, signum ostendere luminis; nisi apertè monitus addidisset & voce. Simile quoddam contigit Israëliticæ gentis tempore huius causa virtutis. Nam ibi columna ignis populum præcefferat; hinc figura lampadis admonebat. Vellem nôsse, cur fuerit tanti ardoris secretum mysterium; & tam manifestè prolatum. Sed quãtùm ipso inspirante videor agnoscere, non tacebo. Contra hereticas acies, sicut olim in corpore, non cessauit spiritu dimicare. Quanta fuit illi semper pro cultu catholicæ religionis auditas, cum in requie posito, adhuc solitudinis nõ desit vbertas? Nam qui tunc in synodo ad confundendum hostem verba fidelia protulit; hic in campo nunc arma tractauit.

Mulier in vico Tonaciaco, dum aquam ad opus suum deportaret die Dominico, (non est meum nôsse, quo præuenta peccato) manu attracta est, venarum a refacto discursu. Tunc reuelatione commonita est, vt ad sancti limina, si vellet salua fieri, properaret. Quo illa fidens nuncio, tanquàm cum ipso sanitatis suæ præuiatore, læta præcurrit. Et dum in Ecclesia psalleretur, similiter in absolute, die Dominico; quo præcefferat pœna, secuta sunt gaudia. Ecce consuetudinem patroni singularis amabilem; qui vt inueniat cui præset, & causas exquirat. O beate Hilari, omnium corde, ore, voce canende: Cuius tam larga benignitas, non solum se alicui non abscondit, sed vltro ingent. Veniamus ad alios venerandi fructus miraculi.

Quadam paralytica, annis adulta puella; non merito, sine vitæ viuebat officijs. Cui in funus extincti corporis tantùm superstes anima palpitabat; & in toto cadauere lumina quasi sola vigeant; velut mortua in se membra vigilantes oculi custodiebant. Non lingua torpens intra palati cameram, volubilis excurreret; nec imo ducta de pedore, vox collata poterat per verba disponi; non manus, cum soluta languesceret, naturæ debita seruitia dissoluebat; neque pes instabilis, membrorum ruinas sustinebat. Adhuc totius corporis infabricata massa torpebat. Quæ in eius solennitatis die, intra Ecclesiam posita, cum ingenti fauore, spectantibus omnibus, erecta; sicque in vnus debilis corpore miracula plura compleuit. Attenuata genuum vestigia roborauit, linguam rigentem flexibilitate & facilitate vocis aptauit; ad vsum lanificij debiles quondam palmas armauit, lineamenta viscerum, gratia pij muneris animauit. Aliquando igitur vetus infans in verba prorupit; & quod est conspicuum, voce prima lactis alimenta quesit. Ergo vt talis cibus inter omnes posceretur, quid aliud datur intelligi; nisi quando sanata est, tunc prius credidisset se nasci?

Nec illud tam fidele mysterium obliuione noxia subtrahatur. Itaque cum duo negociatores ad beati basilicam occurrissent, habentes formam ceræ quasi socialiter in commune, quidam ex his alloquitur alterum; vt eam, etsi tam paruam rem; tamẽ tanto confessori vel libenter offerrent. Sed incassum sua verba in animo socij nolentis expendit. Ipse tamen cum collega suo in oratione prosternitur; ceram illam occultè ante tremendi sepulcri cancellos exponit. Mox ad omnem æqualitatem ceræ ipsius forma se diuisit; & parte illius fidelis oblatoris accepta, pars altera, videntibus plurimis, voluendo vsque ad alios cancellos, nutu diuino cum omni contumelia est repulsa; quasi nollet sanctus inuadere, quod alter illi deuotus non obtulit; & quoniã semper abhorruit, quod ex fide non venit; tam certus in iudicio, quàm misericors est in voto. O

A a quàm

Clodouei
regis visio
& victoria.

Exo. 13.

Mulieris
manus con-
tracta sana-
tur.

Puella pa-
ralysi libe-
ratur.

S. Hilarij
solennitas.

Repellitur
manus nos-
lentis offer-
re.

quàm incorruptibilis arbiter claret: cautiore est iste in examinatione iudicij, quàm in electione florum illa, quæ ceram casta producit. Tunc itaque ille, qui offerre noluit, admissi criminis se teste confusus, & immensi pudoris reatu percussus, postquam vidit sibi à radice suæ conscientiæ tantæ turpitudinis opprobria pullulasse, & in faciè suam occulte cogitationis facinora reuelata adspexit: considerauit, ingemuit & defleuit: ut saltem lachrymarum fonte rigante dilueret, quod corde delinquere fecerat. Qui postea maiora obtulit dona exactus, ceræ iudicio castigante.

Ignis nihil lædit operimentum sepulcri eius.

Item cum iuxta consuetudinem, quadam nocte cereus illuminatus fuisset, casu super sepulcrum eius, qui intercessione sua mortuos viuificat, ardens corruit: ita ut super marmor, quod cecidit, sine læsione aliqua perarderet. Nam in quantum fuit cerei longitudo, cera iacens inuenta est, papyro consumpta: tanquam si confinium cera ipsa fecisset inter ignem & pallium, ut ab ipsa inueniretur defendi, per quam potuisset exuri. Attendit beneficium, ut obediret præcepto. Quam semper scit subinde consumere, hic ceram ignis expauit: quam ad ardendi auxilium sumpserrat, ipsa ei visa est repugnare. Sed inter hæc illud potius admonet, ut dicatur, In virtute confessoris, quas deducit cera flammam, extinxit: & conuerso ordine illud, à quo vorari potuit, præfocauit. Diuersæ species suam visæ sunt naturam mutasse. Nè quid enim hic incendia læderent, pallium pro marmore, cera fuit pro flumine. Sed quantum est apud illum cerei lumè extinguere, qui cæcorum lumen accendit: aut cum ad alterius cadaveris sepulturam oculorum ignem redintegrat, quàm facile credimus de sepulcro proprio ut flammam expellat? Vellem adhuc infatigatus sacratissimi viri miracula quasi peculiariter decantare: sed vereor, nè vnde meam cupio deuotionem ostendere, auditoris animum, fastidio nascente, videar obturare. Da mihi pie veniã de textus huius paruitate: da casui culpam, de quo exiguum dicerem, si libros implerem: nè, dum hominis cupio vitare fastidia, videar incurere confessoris offensam. Sed præsumo plurima de te minus dicere: ut de te legere populum breuitas plus inuitet. Amen.

VITA S. REMIGII, RHEMORVM ARCHIEPISCOPI, SCRIPTA AB HINC MARO, AEQVE
Rhemensi Archiepiscopo. Claruit is circa annum Domini 850.

P R A E F A T I O.

HINC MARVS nomine, non merito, episcopus, ac plebis Dei famulus, dilectis fratribus ac comministris nostris, huius sanctæ Rhemensis ecclesiæ filijs.

Sicut à senibus, & iam ætatis prouectæ viris religiosis, qui de tempore Tilpini vrbs huius præfulis adhuc viuabant, quando in seruitium istius sanctæ ecclesiæ, auctore DEO, fui electus atque prouectus, & postea per aliquot annos vixerunt, fidei relatione didici, à suis Maioribus audièrunt narrari, eos vidisse librum maximè quãtitaris, manu antiquaria conscriptum, de ortu ac vita ac virtutibus atq; obitu beati Remigij, sanctissimi patroni nostri. Qui hac occasione deperijt: quoniam Aegidius, post beatum Remigium quartus istius ciuitatis episcopus, quendam virum religiosum, Fortunatum nomine, metricis versibus insignè, qui à multis potentibus & honorabilibus, in his Gallicis & Belgicis regionibus, per diuersa loca tunc vitæ ac scientiæ suæ merito inuitabatur: petijt de eodè libro, corthurno Gallicano dictato, aperto sermone aliqua miracula, quæ in populo recitarètur, excipere, quatenus ea sine rædio audire & mente recodere, atq; per ea ad amorè & honorem atq; deuotionem Dei & ipsius protectoris sui idem populus excitari valeret. Quod & in eadem excerptione lector potest aduertere, vbi scriptum est: Studeamus pauca differere, plurima præterire. Et cum ipsa excerptio cœpit lectio, ne in populo frequentari, & à multis propter breuitatis suæ facilitatem transcribi, ipse magnus codex à negligentibus negligentius cœpit haberi: vsque dum Caroli principis tempore, quando propter discordiam & contentionem de principatu, inter eum & Ragenfridum, frequentia ac ciuilia, immò plus quàm ciuilia, quia intestina & paricidalia bella in Germanicis & Belgicis ac Gallicanis prouincijs religio Christiani-

Liber ingens de vita S. Remigij vt perierit.

Fortunati laus.

Carolus Martellum dicit.